

Teknolojik Yayılma: Web Tabanlı Muhasebe Yazılımlarının Benimsenmesi*

*Technological Diffusion:
Adoption of Web Based Accounting Software*

Yrd. Doç. Dr. Abdüllatif ÇEVİKER
İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr. H. Murat MUTLU
Gaziantep Üniversitesi

Ali DER
Gaziantep Üniversitesi

Atilla SÜRER
Gaziantep Üniversitesi

Ekim/October 2012, Cilt/Vol: 14, Sayı/Num: 4, Page: 131-150
ISSN: 1303-2860, DOI: 10.4026/1303-2860.2012.0214.x

Makalenin on-line kopyasına erişmek için:

<http://www.isguc.org/?p=article&id=498&vol=14&num=4&year=2012>

To reach the on-line copy of article:

<http://www.isguc.org/?p=article&id=498&vol=14&num=4&year=2012>

Makale İçin İletişim/Correspondence to:

© 2000- 2012

"İşGüç" Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi
"İşGüç" Industrial Relations and Human Resources Journal

Ekim/October 2012, Cilt/Vol: 14, Sayı/Num: 4

ISSN: 1303-2860, Journal DOI: 10.4026/1303-2860

İş, Güç, Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, yılda dört kez yayınlanan hakemli, bilimsel elektronik dergidir. Çalışma hayatına ilişkin makalelere yer verilen derginin temel amacı, belirlenen alanda akademik gelişime ve paylaşıma katkıda bulunmaktadır.

İş, Güç, Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, 'Türkçe' ve 'İngilizce' olarak iki dilde makale yayınlanmaktadır.

Dergimiz İş, Güç ulusal ve uluslararası birçok indekste taranmaktadır. (Cabells Directory, Ebsco Socindex, Index Islamicus, Index Copernicus, Worldwide Political Science Abstracts, Sociological Abstract, Ulakbim Sosyal Bilimler Veritabanı, Asos Index)

Editör/Editor-in-Chief

Aşkın Keser (Uludağ University)

Editör Yardımcıları/Co-Editors

K.Ahmet Sevimli (Uludağ University)

Gözde Yılmaz (Marmara University)

Uygulama/Design

Yusuf Budak (Kocaeli University)

Yayın Kurulu / Editorial Board

Yrd.Doç.Dr.Zerrin Fırat (Uludağ University)

Doç.Dr.Aşkın Keser (Uludağ University)

Prof.Dr.Ahmet Selamoğlu (Kocaeli University)

Yrd.Doç.Dr.Ahmet Sevimli (Uludağ University)

Doç.Dr.Abdulkadir Şenkal (Kocaeli University)

Doç.Dr.Gözde Yılmaz (Marmara University)

Dr.Memet Zencirkıran (Uludağ University)

Uluslararası Danışma Kurulu / International Advisory Board

Prof.Dr.Ronald Burke (York University-Kanada)

Assoc.Prof.Dr.Glenn Dawes (James Cook University-Avustralya)

Prof.Dr.Jan Dul (Erasmus University-Hollanda)

Prof.Dr.Alev Efendioğlu (University of San Francisco-ABD)

Prof.Dr.Adrian Furnham (University College London-İngiltere)

Prof.Dr.Alan Geare (University of Otago- Yeni Zelanda)

Prof.Dr. Ricky Griffin (TAMU-Texas A&M University-ABD)

Assoc. Prof. Dr. Diana Lipinskiene (Kaunos University-Litvanya)

Prof.Dr.George Manning (Northern Kentucky University-ABD)

Prof. Dr. William (L.) Murray (University of San Francisco-ABD)

Prof.Dr.Mustafa Özbilgin (Bruner University-UK)

Assoc. Prof. Owen Stanley (James Cook University-Avustralya)

Prof.Dr.İşık Urla Zeytinoğlu (McMaster University-Kanada)

Ulusal Danışma Kurulu / National Advisory Board

Prof.Dr.Yusuf Alper (Uludağ University)

Prof.Dr.Veysel Bozkurt (İstanbul University)

Prof.Dr.Toker Dereli (Işık University)

Prof.Dr.Nihat Erdoğan (İstanbul Şehir University)

Prof.Dr.Ahmet Makal (Ankara University)

Prof.Dr.Ahmet Selamoğlu (Kocaeli University)

Prof.Dr.Nadir Suğur (Anadolu University)

Prof.Dr.Nursel Telman (Maltepe University)

Prof.Dr.Cavide Uyargil (İstanbul University)

Prof.Dr.Engin Yıldırım (Anayasa Mahkemesi)

Doç.Dr.Arzu Wasti (Sabancı University)

Tarandığı İndeksler

ASOS INDEX

CABELLS DIRECTORY

EBSCO SOCINDEX

Index ISLAMICUS

Index COPERNICUS

Sociological Abstract

ULAKBİM Sosyal Bilimler
Veritabanı

Worldwide Political Science
Abstracts

Dergide yayınlanan yazılardaki görüşler ve bu konudaki sorumluluk yazarlarına aittir.
Yayınlanan eserlerde yer alan tüm içerik kaynak gösterilmeden kullanılamaz.

All the opinions written in articles are under responsibilities of the authors.
The published contents in the articles cannot be used without being cited.

Teknolojik Yayılma: Web Tabanlı Muhasebe Yazılımlarının Benimsenmesi

Technological Diffusion: Adoption of Web Based Accounting Software

Yrd. Doç. Dr. Abdüllatif ÇEVİKER
İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr. H. Murat MUTLU
Gaziantep Üniversitesi

Ali DER
Gaziantep Üniversitesi

Atilla SÜRER
Gaziantep Üniversitesi

Özet

Bu araştırmada yeniliklerin yayılması literatürü temelinde Web Tabanlı Muhasebe Yazılımlarının (WTMY) serbest muhasebeci ve mali müşavirlik bürolarınca benimsenmesinde etkili faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada potansiyel kullanıcıların yeniliğe ilişkin algılarının benimseme süreci üzerinde etkileri çözümlenmeye çalışılmıştır. Teknoloji Kabul Modeli (TKM) çerçevesinde oluşturulan kavramsal modele göre hazırlanan anketin yüz yüze görüşme yolu ile doldurulmasıyla elde edilen veriler analize tabi tutulmuştur. Ulaşılan bulgulara göre, birebir ilişki düzleminde algılanan kullanışlılık (AK) ve algılanan kullanım kolaylığı (AKK) ile tutum (TUTUM) ve davranışsal niyet (NİYET) arasında anlamlı pozitif ilişki olduğu ve bu iki değişkenin davranışsal niyet üzerine bir arada etkisinin incelenmesi sonunda, AK değişkeninin, AKK ile NİYET değişkenleri arasındaki ilişkiyi gölgelediği bulgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yeniliklerin yayılması, Teknoloji Kabul Modeli, Web Tabanlı Yazılım, Web Tabanlı Muhasebe Yazılımı

Abstract

On basis of diffusion of innovations, this research aims to investigate factors that affect the adoption of Web Based Accounting Software (WBAS) in Certified Public Accountant's offices. In this research, potential users' perceptions of innovations on the effects of adopting was studied. Research model was created within the framework of Technology Acceptance Model (TAM). Research data were collected through face-to-face survey method. The research findings show that significant correlations between research variables for example; Perceived Usefulness (PU) and Attitude (AT); PU and Behavioral Intention (INT); Perceived Ease of Use (PEU) and AT; PEU and INT. The finding of joint effects of PU and PEU on INT demonstrates that the positive effect of PEU on INT is moderated by PU.

Keywords: Diffusion of innovations, Technology Acceptance Model, Web Based Softwares, Web Based Accounting Software

* Bu araştırmanın ilk bulguları 9.Uluslararası Katılımlı Büro Yönetimi ve Sekreterlik kongresinde sunulmuş ve bildiri kitabında basılmıştır (Atatürk Üniversitesi, 7-9 Ekim 2010, Erzurum).

1. GİRİŞ

Yeniliklerin ekonomik performansa önemli katkılar sağladığı uzun zamandan beri tartışmasız kabul görmektedir. Makro ekonomik olduğu kadar işletme düzeyinde performansa yönelik bu olumlu etkiler, hem yeniliklerin yaratılmasıyla hem de benimsenerek kullanılmasıyla ortaya çıkmaktadır. Yeni teknolojilerin benimsenerek kullanılmaya başlanması, ilk aşamada işletmelerin rekabet gücü ve karlılık düzeyinin yükselmesi bakımından önem kazanmakta ve dolayısıyla makro ekonomik büyümeyi artırıcı sonuçlar doğurmaktadır. Bu bağlamda enformasyon ve iletişim teknolojilerinin de (EİT), firmaların iş yapma ve değer yaratma biçimlerini dönüşüme uğratarak, rekabet ve başarıya ulaşma yollarını da değiştirerek geliştirdiği yaygın kabul görmektedir. Bu değişimlerin büyük kısmı EİT'nin her türlü ve büyük miktarda enformasyonu toplama, iletme ve işleme kapasitesini geliştirerek, zaman ve mekân engellerini asgariye indirebilmesinden kaynaklanmaktadır. Bu açıdan bakıldığında e-iş uygulamaları, hem geliştirmekte olan ülkeler, hem de küçük ve orta boy işletmelerin bilindik dezavantajlarının giderilmesi bakımından, büyük faydaları içinde barındırmaktadır. KOBİ'lerin ölçek ekonomilerinden yeteri kadar yararlanamaması durumunda üretim, yönetim ve pazarlamada EİT'nin sağladığı imkânlar daha da önem kazanmaktadır. Avrupa Birliği (AB) istatistik kurumu tarafından 2010 yılında yayınlanan enformasyon toplumu istatistiklerine göre AB (25) kategorisinde ve Türkiye'de 10 ve daha fazla çalışana sahip işletmelerin %99'unda bilgisayar kullanılmaktadır. Fakat teknik olarak tüm firmalarda bilgisayar kullanılsa bile, internet erişimi söz konusu olduğunda bu oran AB (25) için %95'e (Eurostat 2010), Türkiye içinse %91'e düşmektedir (TÜİK 2010). Genel anlamda Türkiye'de bilgisayar teknolojisinde yayılma ya da benimseme düzeyinin tam olduğu ancak internet için bu oranın biraz geride kalmak kaydıyla doyum noktasına yaklaşıldığı ifade edilebilir. Gelir düzeyi göz önünde tutulduğunda Türkiye'de ulaşı-

lan bu yüksek yaygınlık düzeyinin ardında, ülkenin genç nüfusu ve buna bağlı olarak iş hayatının dinamik yapısının varlığı söylenebilir. Türkiye'de nitekim, toplumsal organizasyonda olduğu kadar, üretimden tüketime iktisadi sürecin her aşamasında bilgi ve iletişim teknolojileri artan oranda kullanılmaktadır. Çünkü toplumun ihtiyaçlarına yönelik ürün ve hizmetlerin kâr amaçlı üretim ve satışının internetin sunduğu imkânlar vasıtasıyla gerçekleştirilmesi şeklinde tanımlanan e-iş kavram çerçevesinde tüm sektörlerde iş süreçlerinin az ya da çok internetle bütünleşmesi iş dünyasının karşısında bir zorunluluk olarak durmaktadır (Canzer, 2006:5). Elektronik ticaretten farklı olarak, sadece alım satım işlemlerinin internet vasıtası ile gerçekleştirilmesinden öte, işletme içindeki tüm iş süreçlerinin internetle kaynaşması anlamına gelen e-iş özellikle hizmet piyasasında kalite, hız ve yeni hizmet türlerinin sunumu açısından olağanüstü yenilikleri içinde barındırmaktadır. Bu yeniliklerden biri de, serbest muhasebecilik ve mali müşavirlik hizmetlerinin yürütülmesinde kullanılan Web Tabanlı Muhasebe Yazılımlarıdır (WTMY). Mali müşavirlik hizmetinin internetle bütünleşmesine olanak tanıyan bu yazılımlar, hizmeti arz edenlere olduğu kadar, hizmetten yararlananlara da avantajlar sağlamaktadır. Standart bir tanımlı olmamakla birlikte WTMY, muhasebe ve mali müşavirlik alanında bilgi işlem ve özellikle network teknolojileri ya da internet vasıtasıyla sağlanması denebilir. Kendine özgü ve nispeten yeni bir teknoloji olan web tabanlı yazılımların muhasebeye uyarlanmasıyla ortaya çıkan WTMY, kısaca yazılım bileşenlerinin ana sunucuda kurulu olması ve kullanıcıların herhangi bir web tarayıcı vasıtasıyla yazılımı kullanmalarına olanak sağlayan muhasebe yazılımı türüdür (Gullkvist, 2011:26).

WTMY' nin avantajları arasında en başta geleni çalışma zamanı ve mekânında oldukça esneklik sağlamasıdır. İnternete bağlı herhangi bir bilgisayardan sisteme rahatlıkla erişim sağlanır. Maliyet açısından bakıldığında ise; klasik muhasebe programı kulla-

nıcısı işletmeler, ilk yatırım maliyeti olarak lisans ve kullanıcı bedelleri, sunucu, yedekleme ünitesi, kesintisiz güç kaynağı, network sistemi için önemli bedellere katlanırken, WTMY kullanıcıları ise ilk yatırım maliyeti olarak sadece üyelik giriş bedeli ödemektedir. Ayrıca klasik muhasebe yazılımı kullanıcıları verilerin yedeklenmesi, korunması ve yazılımı güncelleştirme, programın bakımı ve onarımı gibi maliyetlerine de katlanmaktadır. WTMY kullanıcıları ise bu hizmetler için sadece yıllık kullanım bedeli ödemektedirler (http://www.asaresearch.com/articles/web_accounting.htm).

WTMY’de sistemin kurulumu ve mevzuat güncelleştirme zaman maliyetine katlanılması gerekmediği gibi sağlanan uzaktan erişim esnekliği ile internet bağlantısı olan herhangi bir yerden bile hizmet verilebilmektedir. Kablosuz iletişim teknolojileri (WiFi, 4G, 3G, GPRS, Bluetooth, WAP vs.) ile birlikte WTMY nin sağladığı bu avantajın boyutlarının büyük ölçüde arttığı söylenebilir. WTMY ile küçük ölçekli kullanıcılar bile teknolojik olarak en ileri seviyedeki veri tabanı yönetimi ve yedekleme çözümlerinden faydalanabilmektedir.

Öte yandan WTMY’nın internet üzerinden çalışmasından kaynaklanan bazı sorunlar da bulunmaktadır. Sistemin internete bağımlı olmasından dolayı hız ve güvenlik açığı sorunları bunların başında gelmektedir. Bağlantı hızının yavaşlığı veri transfer hızını düşürmekte ve bu durum iş verimliliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Ayrıca üçüncü kişilerin bu verilere çeşitli yollarla ulaşabilmeleri de mümkün olmaktadır (Megep Ders Modülü, 2008). Kabul edilmesi gerekir ki, internet altyapısında yaşanan ve/veya yaşanacak problemler diğer birçok alanda olduğu gibi WTMY kullanan işletmeler, müşavirler ile yetkili kamu kurumları önemli sıkıntılar yaşayacaktır. Ancak internet teknolojisinde gelişmelerle, hız artışları, şifreleme teknikleri ve anti virüs yazılımlarındaki gelişmeler bu sorunların önemini oldukça azaltmıştır.

Çalışma genel olarak, 90’lı yıllarda ken-

dini gösteren enformasyon devrimi ile gelişen EİT’in imkân sağladığı yeniliklerin benimsenerek kullanımıyla ilgili değişkenler üzerine yoğunlaşmıştır. Çalışmada özellikle WTMY’nın serbest muhasebeci ve mali müşavirlik bürolarınca benimsenmesi üzerinde hangi faktörler etkilidir sorusunun cevabı aranacaktır. Bu bağlamda çalışma ilgili yazılımın potansiyel kullanıcılarının yazılımla ilgili kullanım kolaylığı ve yazılımın kullanılabilirliğine ilişkin algılarının, benimsemeye dönük tutum ve davranışsal niyet üzerine etkileri çözümlemeyi amaçlamaktadır.

2. TEORİK ARKA PLAN ve HİPOTEZLER

2.1. Teknoloji Kabul Modeli (TKM)

Bir yeniliğin varlığından haberdar olunmasıyla başlayan ve benimsenerek uygulanması veya edinilmesi ile sonuçlanan yenilikleri benimseme süreci (Adoption Process) sonunda verilen karar, doğal olarak, zaman içinde gelişen dinamik bir şekilde gerçekleşir. Bir yenilikten haberdar olunmasıyla, benimseme kararının verilerek uygulanması genellikle eş anlı gerçekleşmemektedir. Bu durum, yeniliğin benimsenmesine ilişkin karar sürecinin kendi içinde bir dizi unsuru barındıran belli bir zaman dilimini kapsadığını doğrular niteliktedir. Bütün teknolojik, örgütsel veya diğer yeniliklerde olduğu gibi, EİT’lerde de, potansiyel kullanıcıların kabul ya da reddiyle sonuçlanan benimseme sürecinin açıklanması, yeniliklerin benimsenmesine ilişkin literatürün başlıca sorunsalıdır (Davis ve diğ., 1989:982-1003). Benimseme sürecini açıklamak üzere geliştirilen Teknoloji Kabul Modeli (TKM), yeniliklerin yayılması gibi birçok teorik çerçevenin varlığı ve bunların sürekli gelişim içinde olması, yeniliklerin benimsenmesi konusunun yoğun ilgi çektiğini göstermektedir. Ancak bu kapsamda işletmelerde EİT yeniliklerinin benimsenmesini açıklayan çalışmalarda en çok kullanılan teorik çerçevenin ise TKM olduğu ileri sürülmektedir. (Lee ve diğ., 2006:246).

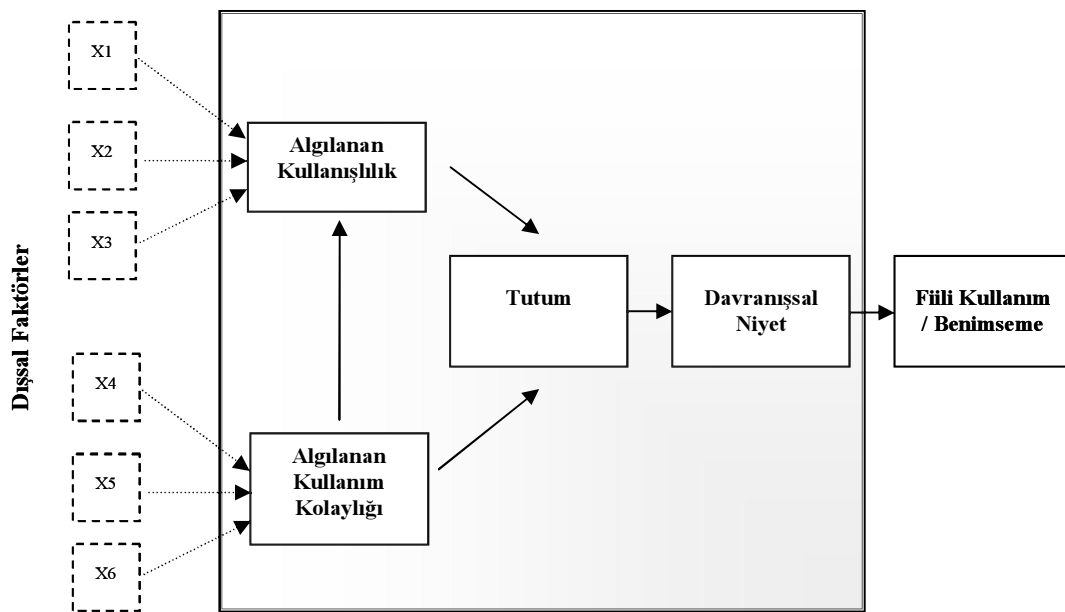
Özellikle EİT’nin nihai kullanıcılar tara-

fından kabulü/benimsenmesini açıklamak üzere geliştirilen TKM insan davranışlarını açıklama çabasında olan mantıklı davranış teorisine dayalı olarak Fred D. Davis tarafından geliştirilmiştir. Fishbein ve Ajzen (1975) tarafından geliştirilen mantıklı davranış teorisi insanların seçtiği davranışların sonuçlarını hesaba kattığını ve aynı zamanda en arzu edilir sonuçları doğuracak hareket tarzlarını tercih ettiğini ileri sürmektedir (Davis, 1989:319). Mantıklı davranış teorisine göre fiili davranışa götüren davranışsal niyet, davranışa yönelik şahsi tutum ve normlarla şekillenir. Davranışa yönelik niyet öncesinde söz konusu olası davranışla ilgili inançlar bütünü, tutumu ifade ederken, kişisel normlar ise kişinin sosyal çevresindeki insanların niyet üzerindeki etkisini ifade etmektedir. Kişinin tutumu olumlu ya da olumsuz inançlarının ağırlığına göre belirlenir. Kişisel normlar ise davranışla ilgili algılanan sosyal çevrenin onay düzeyini gösteren sosyal baskı ve yönlendirmelerle şekillenir. Buna göre davranışsal niyet, davranışa yönelik tutum ve kişisel normların fonksiyonundan ibarettir. Davis, bireyin fiili

davranışlarının tahmininde faydalı bir açıklama çabası olan mantıklı davranış modelini, enformasyon sistemlerinin kabulü ya da benimsenmesine uyarlayarak TKM'yi geliştirmiştir. Modeldeki davranışsal niyet unsurunun yerine enformasyon sisteminin fiili kullanımını yerleştiren Davis, kişisel normları dışlamış, tutum faktörünü de algılanan kullanım kolaylığı ve algılanan kullanışlılık gibi iki değişkene bağlamamıştır. Bu şekilde tutumları, rasyonel fayda temelinde olduğu varsayımına dayanarak daha maddi ve ölçülebilir bir temele oturtmuştur. Buna göre TKM'de aktörlerin benimseme kararı, kullanışlılık ve kullanım kolaylığına ilişkin algılarla belirlenir. Modele göre teknoloji kullanımı, hedef teknolojiye yönelik davranışsal eğilimlere bağlıdır. Bu eğilimlerin, kullanılabilirlikle ilgili inanç ve bireysel tutumların belirleyiciliği altında gerçekleştiği varsayılmaktadır. Buna göre enformasyon teknolojilerinin benimsenmesi, kullanılacak olan bilişim sisteminin sağlayacağı fayda ve kullanım kolaylığına bağlıdır (Garritty ve diğ. 2005:39).

Şekil 1

Teknoloji Kabul Modeli (TKM)

TKM 'yi mantıklı davranış teorisinden türeten Davis, algılanan kullanım kolaylığı (AKK) ve algılanan kullanılabilirliği (AK) yeni teknolojilerin benimseme davranışlarını belirleyen iki önemli değişken olarak öne sürmektedir. AK, bireylerin bir teknolojiyi kullanarak yaptığı işteki performanslarının artması konusunda sahip oldukları eğilim ve düşüncelerini ifade edecek şekilde tanımlanmıştır (Davis, 1989:321). Bu, çalışanın herhangi bir teknolojiyi kullanmasının belli görevleri yaparken ve sorunları çözerken kendisine sağlayacağı muhtemel performans artışı ile ilgilidir. AKK ise belli bir teknolojinin kullanımının kolay olmasını ve fazla çaba göstermeden kullanımının öğrenilmesini ifade etmektedir (Davis, 1989:322). Bu iki davranışsal inanç AK ve AKK daha sonra bireysel davranışsal niyete ve sonrasında fiili davranışa dönüşecektir. Davis 'in bulgularına göre AK bireyin enformasyon teknolojisi kullanma niyetinin en güçlü yordayıcısıdır. TKM kısıtlarından dolayı eleştirilerle karşılaşmış ve zamanla modele değişik unsurlar eklenerek açıklama gücü arttırılmıştır (Legris ve diğ., 2003:193). Bazı araştırmalarda kullanıcıların elektronik yollarla yaptığı alışverişleri çözümlemek için inanç, tutum, eğilim ve davranış ilişkileri temel alınarak, Genişletilmiş-TKM geliştirilmiştir (Shih ve diğ., 2004:721).

Genel olarak TKM, AK kavramıyla bireysel bilgisayarın kullanıcıya odaklanır. Ancak araştırmalar artan oranda kullanılabilirlik ve bunun algılanmasının çözümlenmesi üzerine yoğunlaşmaktadır. Diğer yandan enformasyon sistemlerinin uygulanması üzerindeki sosyal süreçler görmezden gelinmektedir (Bagozzi, 2007:246). Ayrıca TKM ile ilgili önemli eleştirilerden biride bireysel farklılıkları yeteri kadar göz önünde tutmamasıdır (Agarwal ve Prasad, 1999:366). İnanç ve tutumlar, söz konusu teknolojinin AK ve AKK değişkenlerinden ziyade yaş, cinsiyet, önceki deneyimler ve birçok başka faktörler tarafından belirlenir. Bu gibi öznel durumların teoride göz önünde tutulmaması önemli bir eksiklik olarak görülebilir. Bu gibi zaafalarına rağmen TKM orijinal ve

geliştirilmiş şekilleriyle enformasyon sistemlerinin benimsenmesini açıklamakta yaygın biçimde kullanılmaktadır.

Çalışmada odaklanılan AKK, AK, tutum ve niyet arasında ilişkilerle ilgili olarak literatürde farklı sonuçlar yer almaktadır. Bir işyerinde çalışan nihai kullanıcıların bilgisayar kullanım düzeyi üzerinde bireysel, içsel, dışsal ve sistem değişkenleri ile birlikte AKK ve AK'nın etkisinin incelendiği çalışmada bilgisayar kullanmaktan memnuniyet duyma ve onu eğlenceli bulma (computer enjoyment) yanında AKK ve AK'nın fiili kullanımı doğrudan etkileyen başlıca faktör olduğu görülmüştür (Wu ve diğ., 2007:171). Buna göre çalışmada AK ve AKK gibi maddi fayda temeline dayanan TKM değişkenlerine ilave olarak, ilginç bir şekilde en güçlü belirleyici olarak, eğlence boyutunun da etkili olduğunu görülmektedir.

TKM modeli değişkenlerinin online alışverişe yönelik tutum üzerinde etkisinin incelendiği araştırmada uyumluluk ve güvenlikle birlikte AKK ve AK'nın anlamlı bir yordayıcı olduğu fakat mahremiyet ya da gizlilik faktörünün etkili olmadığı görülmüştür. Benimseme davranışının göstergesi olabilecek online alışveriş niyeti tutum ve ilave olarak normatif inançlar ve öz etkinlik değişkenleri tarafından güçlü bir şekilde etkilenmektedir (Vijayasathya, 2004: 750).

Kurumsal kaynak planlama yazılımlarının benimsenmesi üzerinde yapılan bir çalışmada AK ve AKK'nın tutum ve davranışsal niyet üzerinde etkilerine ilave olarak AK ve AKK üzerinde teknolojinin faydalarına ilişkin paylaşılan inançların etkileri incelenmiştir. Çalışanların eşitleriyle ve üstleriyle paylaştığı, yeni teknolojinin faydalarına ait inanç ve bunun üzerinde etkili olduğu düşünülen eğitim ve iletişim değişkenleri incelenmiştir. Buna göre, çalışanlara yeni teknolojiyle ilgili bilgi ve eğitim verilmesi, teknolojinin faydalı olduğuna dair inanç sağlamakta ve bu inanç AK ve AKK vasıtasıyla benimseme davranışı üzerinde etkili olmaktadır (Amoako ve

Salam, 2004:739). Çinli öğrencilerin yabancı dil öğrenmede bilişim teknolojilerinin kullanılması üzerinde etkisini araştıran çalışmada, AKK ve AK'nın e-öğrenme sisteminin kabulüne yönelik tutum üzerinde etkili olduğunu ve tutumunsa uzun ve kısa dönemli kullanım niyetini etkilediğini tespit etmişlerdir (Zhang ve diğ., 2007:1129).

Güvenlik duvarı yazılımlarının kullanılmasını inceleyen bir başka araştırmada kullanım niyeti üzerinde tutumun, tutum üzerinde ise AK'nın etkisinin varlığı bulunmuştur. AKK ile kullanım niyeti arasında doğrudan bir ilişkinin olmadığı ancak AKK'nın tutumu AK vasıtası ile etkilediği ve tutumun ise niyeti doğrudan etkilediği görülmüştür. Bu çalışmada etki mekanizması **AKK → AK → Tutum → Kullanım Niyeti** şeklinde bulgulanmıştır. Tutum değişkeni modelden çıkarıldığında ilişki mekanizması **AKK → AK → Kullanım Niyeti** şeklinde çıkmıştır (Kumar ve diğ., 2008:259).

Ha ve Stoel'in (2009) online alışveriş üzerine TKM değişkenlerine alışveriş kalitesi, beğeni ve güven faktörlerini eklediği araştırma modelinde diğer çalışmalardan farklı olarak AK online alışverişe yönelik niyeti ve tutumu olumlu etkilerken, AKK ile tutum arasında bir ilişki bulunmamıştır. Buna göre AKK, AK üzerinde etkili olmakta, niyet üzerinde ise kullanışlılık ve tutum belirleyici olmaktadır (Ha ve Stoel, 2009:569). Ofis çalışanlarının internet kullanımı davranışının incelendiği bir çalışmada tutum üzerinde AKK'nın AK'ya göre daha fazla etkili olduğu görülmüştür (Shih ve diğ., 2004:723).

Morosan'ın (2008) yaptığı çalışmada çeşitli otel rezervasyon web siteleriyle ilgili olarak AKK'dan AK'ye doğru bir etki olduğu gibi her bir değişkenin tutumu, tutumun ise kullanım niyetini etkilediği bulgulanmıştır (Morosan ve Jeong, 2008:289). Açık kaynak kodlu yazılımların fiili kullanım davranışının TKM çerçevesinde incelendiği başka bir araştırmada ise AKK ve AK'nın kullanma niyetini, AK'nın kullanma davranışını etkilediğini ortaya çıkarmışlardır. Bu çalışmada AKK kullanım niyetini et-

kilediği gibi AK üzerinde de etkili olduğu görülmektedir (Gallego ve diğ., 2008:2212). Bireysel müşterilerin internet bankacılığını benimsemesi üzerine Yiu ve arkadaşlarının (2007) yaptığı çalışmada AKK ve AK'nın internet bankacılığının benimsenmesi üzerinde olumlu ve güçlü etkisi olduğu tespit edilmiştir (Yiu ve diğ., 2007:346). E-ticaretin ABD'deki KOBİ'ler bağlamında çözümlendiği bir çalışmada AKK ve AK'nın elektronik ticaretin benimsenmesi üzerinde önemli bir belirleyici olduğu ortaya koyulmuştur (Grandon ve diğ., 2004:206).

2.2. Hipotezler

Bu çalışmada TKM'ye dayalı olarak WTMY'nin kullanımına yönelik tutum ve davranışsal niyet ile ilgili aşağıdaki hipotezler ileri sürülmüştür.

2.2.1. Algılanan Kullanım Kolaylığı (AKK)

AKK, yeni teknolojinin kullanımının kolay olması ve fazla bir zihinsel çaba göstermeksizin kullanımının öğrenilmesine dair sahip olunan inancı ifade etmektedir. Bu konuda yapılan çalışmaların büyük bir çoğunluğu kullanımla ilgili davranışsal niyet üzerinde AKK'nın hem doğrudan, hem de AK üzerinden dolaylı olarak önemli bir etkisinin olduğunu göstermektedir (Agarwal ve Prasad, 1999:366). TKM'ye göre AKK'nın AK, tutum, niyet ve fiili kullanım üzerinde önemli etkisi bulunmaktadır (Moore ve Benbasat, 1991:186).

AKK ve tutum arasında varlığı ileri sürülen ilişkiyle ilgili olarak her iki yönde de bulgular vardır.

AKK ve tutum değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulgulan çalışmalara (Ha ve Stoel, 2009:569; Chau ve Hu 2001:700; Agarwal ve Prasad, 2000:303) karşın, oldukça azınlıkta kalan çalışmalarda ise bir ilişki bulunamamıştır (Zhang Nan ve diğ., 2007:1129; Vijayasathy, 2004:750; Amoako-Gyampah ve Salam, 2004:739; Pijpers ve diğ., 2001:965; Küçük ve Arslan, 2000:35; Devraj ve diğ. 2002:326).

AKK değişkeninden davranışsal niyete

doğru var olduğu öngörülen ilişki ile ilgili olarak bulgular da değişiklik göstermektedir. Bazı çalışmalarda ilişkinin varlığına yönelik hipotezler reddedilmiş veya anlamlı olmadığı görülmüştür (Shih, 2004:724; Teo ve diğ., 2003:688; Pavlou ve diğ., 2003:466; Ridings ve Gefen, 2000:8). Ancak başka birçok çalışmada AKK ve davranışsal niyet arasında anlamlı bir ilişkinin varlığını görülmüş ve onaylanmıştır (Morosan, 2008:289; Wu, 2007:171, Nan ve diğ., 2005:129; Amoako-Gyampah ve Salam 2004:739; Gefen, 2003:81; Venkatesh ve diğ., 2003:472; Horton ve diğ., 2001:244; Agarwal ve Prasad, 2000:303; Küçük ve Arslan, 2000:35).

Yukarda incelenen çalışmalara dayalı olarak serbest muhasebeci ve mali müşavirlerin WTMY'ye yönelik AKK ile tutum ve davranışsal niyet arasındaki ilişkilerle ilgili geliştirilen çalışmanın ilk hipotezi:

H1 AKK ile WTMY kullanımına yönelik (a) tutum ve (b) davranışsal niyet arasında olumlu ilişki vardır.

TKM'ye göre AKK ve AK arasında ilişki paralellikten ziyade öncül ya da önşart olarak görülmektedir. Öznenin yeniliğe ait kullanım kolaylığı algısı, nesnenin kullanılabilirliğine ilişkin algının önşartı olmaktadır. Yani potansiyel benimseyicide yenilikle ilgili kullanılabilirlik algısının varlığı, kullanım kolaylığı algısının varlığına bağlıdır. Nitekim araştırmaların çoğunda bu sonucu destekleyen bulgulara ulaşılmıştır. (Ha ve Stoel, 2009:569; Kumar ve diğ., 2008:259; Gallego ve diğ., 2008:2212; Shih, 2004:725; Pavlou ve diğ., 2003:466; Devraj ve diğ., 2002:326; Horton ve diğ., 2001:244; Agarwal ve Prasad, 2000:303; Küçük ve Arslan 2000:35; Lederer ve diğ., 2000:277; Ridings ve Gefen, 2000:8).

Ancak güçlü teorik ve mantıksal argümanlara sahip olsa da, başka bazı araştırmalarda AKK ve AK değişkenleri arasında bir ilişki bulunamamıştır (Gefen ve diğ., 2003:81; Riemenschneider ve diğ., 2003:6; Teo ve diğ., 2003:689; Yi and Hwang, 2003:442; Chau and Hu, 2002:220; Gentry

and Calantone, 2002:953; Chau and Hu, 2001:702; Pijpers ve diğ., 2001: 967).

Yukarda sayılan AKK ve AK arasında ilişkinin varlığını ve yönünü WTMY bağlamında test etmek amacıyla aşağıdaki hipotez geliştirilmiştir.

H2 AKK ile WTMY ile ilgili AK arasında ilişki vardır.

2.2.2. Algılanan Kullanışlılık (AK)

AK, yeni teknolojiyi kullanarak iş performanslarının artacağına yönelik bireyler tarafından sahip olunan inançtır. Potansiyel kullanıcıların bir EİT kullanım niyeti, söz konusu sistemin AK'sı tarafından büyük oranda etkilenmektedir (Davis, 1989:322).

TKM'de AK değişkeni, EİT'yi kullanmaya yönelik davranışsal niyetin en önemli belirleyicisi olarak görülmektedir (Venkatesh, 2000:360; Venkatesh ve diğ., 2003:472). AK ile davranışsal niyet arasında söz konusu ilişkinin varlığına yönelik çok sayıda ampirik kanıtlar bulunmaktadır (Kumar ve diğ., 2008:259; Gallego ve diğ., 2008:2209; Amoako-Gyampah ve Salam, 2004:738; Featherman ve Pavlou, 2003:463; Teo ve diğ., 2003:689; Venkatesh ve diğ., 2003:456; Yi ve Hwang, 2003:442; Chau ve Hu, 2001:700; Horton ve diğ., 2001:239; Gefen ve Straub, 2000: 22; Küçük ve Arslan, 2000:35).

Literatürde, yapılan çalışmaların çok büyük bir kısmında AK ile tutum arasında ilişkinin olduğu görülmüştür (Morosan ve Jeong, 2008:288; Kumar ve diğ., 2008:259; Kumar ve Salam, 2004:738; Vijayasarathy, 2004:757; Venkatesh ve diğ., 2003:466; Teo ve diğ., 2003:688; Suh ve Han, 2002:252; Devraj ve diğ., 2002:322; Pijpers ve diğ., 2001:960; Chau ve Hu, 2001:706; Küçük ve Arslan, 2000:36; Agarwal ve Prasad, 2000:302). Buna göre AK ile WTMY kullanımı arasındaki ilişkilerle ilgili aşağıdaki hipotez geliştirilmiştir.

H3 AK ile WTMY kullanımına yönelik (a) tutum ve (b) davranışsal niyet arasında olumlu ilişki vardır.

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

3.1. Araştırmanın Amacı ve Modeli

Bu araştırmanın birinci amacı Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirlerin WTMY'yi benimseme (EDİNİM) düzeylerinin belirlenmesidir. Çalışma ikinci olarak Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirlerin WTMY'ye ilişkin tutum (TUTUM) ve benimseme niyeti (NİYET) üzerinde etkili faktörleri ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır.

Araştırmada TUTUM ve NİYET üzerinde etkili faktörler TKM içerisinde yer alan AK ve AKK değişkenleri olarak ele alınmıştır (Davis, 1989:325). Araştırmada şu sorulara cevap aranmaktadır:

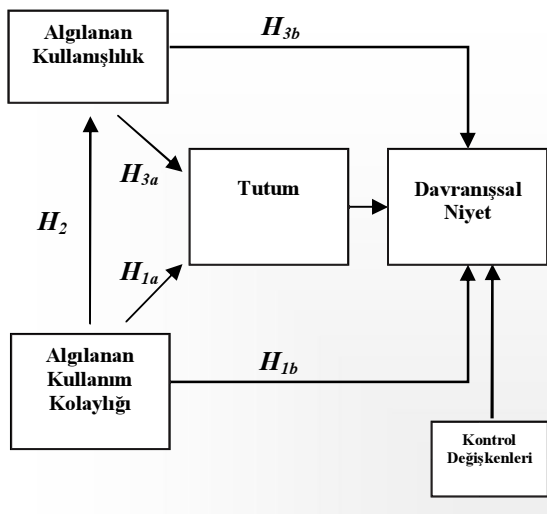
1. Serbest muhasebeciler ve mali müşavirler arasında 'WTMY'ye EDİNİM düzeyi nedir?

2. WTMY'ye yönelik AK ve AKK değişkenleri TUTUM ve NİYET değişkenlerini ayrı ayrı ve birlikte nasıl etkilemektedir?

Şekil-2'de ele alınan kavramsal model TKM değişkenleri ile TUTUM ve NİYET arası ilişkileri göstermektedir.

Şekil 2

Araştırmanın Kavramsal Modeli

3.2. Değişkenlere İlişkin Ölçeklerin Geliştirilmesi

TKM değişkenleri olan AK ve AKK'ya ilişkin ölçekler için Davis'in (1989) çalışmasından yararlanılmıştır. Ölçeği oluşturan her bir ifade Likert tutum ölçeği kullanılarak ölçülmüş ve 1-Kesinlikle Katılmıyorum 5-Kesinlikle Katılıyorum aralıklarından oluşan beşli bir derecelendirme kullanılmıştır. WTMY'nin edinim niyetine ilişkin ölçek, Klein ve ark. (1998) çalışmasından esinlenerek hazırlanan satın alma niyeti ölçeği ile değerlendirilmiştir. Serbest muhasebeci ve mali müşavirlerin WTMY'ye yönelik tutumları beşli bir derecelendirme ile semantik farklılıklar ölçeği ile değerlendirildi. İlgili tutum şu ifadelerle ölçüldü: 1-WTMY kullanmak kötüdür / olumsuzdur / zararlıdır / hoşlanmam, 5-WTMY kullanmak iyidir / olumludur / yararlıdır / hoşlanırım.

Çalışmada işletme profili hakkında bilgi edinmek amacıyla çalışan sayısı (ÇALSAY), birinci (1.S.MÜKL.) ve ikinci (2.S.MÜKL.) sınıf mükellef sayısı, ofisteki masaüstü bilgisayar sayısı (PCSAY), diz üstü bilgisayar sayısı (DÜSAY) ve günlük işlerinde bilgisayarı kullanım oranları (BİLGKORN) soruldu. Yanıtlayıcıların demografik özellikleri ise yaş (YAŞ), cinsiyet (CİNSY), eğitim (EĞTM) ve mesleki deneyim (DNYM) değişkenleri çerçevesinde incelendi.

3.3. Örneklem, Veri Toplama Yöntem ve Aracı

Araştırmada belirli bir olasılık hesabına dayanmayan kolayda örneklem yöntemi uygulanmıştır. Gaziantep Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirler Odasına kayıtlı (il merkezi ve ilçeleri dâhil) 1459 üye bulunmasına karşın (TÜRMOB, 2011), bunların yaklaşık 450'si kendilerine ait büroda aktif olarak çalışmaktadırlar.

Araştırmamız Gaziantep il merkezinde yürütülmüş ve sadece kendilerine ait büroları bulunan serbest muhasebeci ve mali müşavirlerle görüşülmüştür. Çeşitli şirketlerde ya da kurumlarda muhasebecilik yapan ve

odaya kayıtlı üyeler araştırma kapsamı dışında tutulmuştur. Bu araştırmamız için bir kısıttır. Bu bireylerin, araştırma kapsamı dışında tutulmasındaki temel sebep, bu kişilerin web tabanlı muhasebe programlarını edinim ve edinim niyetlerinin tek başına belirleyicisi olamayabilecekleridir.

Veri toplama yöntemi olarak yüz yüze anket yöntemi kullanılmış, böylelikle gözlem ve görüşme yoluyla da konu hakkında daha detaylı bilgi edilerek konunun derinlemesine incelenmesine olanak tanınmış ve daha sonraki araştırmalar için ek bilgi sağlanmıştır. Sonuç olarak 81 adet anket formu analize uygun görülmüştür.

4. ANALİZ VE BULGULAR

Araştırma kapsamındaki kişilerin %10'u kadın %90'ı erkek olup yaşları ise 23 ila 65 arasında değişmektedir.

Tablo 1

Ankete Katılanlara İlişkin Kişisel Bilgiler

Cinsiyet			
	Kadın	8	%10
	Erkek	73	%90
TOPLAM		81	%100

Bu kişilerin mesleki deneyimleri minimum 1 maksimum 35 yıldır. Araştırma kapsamında soru sorulan kişilerin %19,75'i lise %7,4'ü yüksek okul, %70,38'i lisans %2,47'si yüksek lisans mezunudur.

Araştırma kapsamında ele alınan işletmelere ilişkin örgütsel bilgilere bakıldığında ortalama 3,45 kişinin çalıştığı mikro işletmeler olduğu görülmektedir. Bu işletmelerin sahip olduğu mükellef sayıları incelendiğinde her işletmenin en az bir adet birinci sınıf bir defter tuttuğu ikinci sınıf defter sayısının ise 0 ile 105 arasında değiştiği görülmektedir. İşletmelerdeki masaüstü bilgisayar sayısı 1 ile 9 arasında ve ortalaması 3,76'dır. Taşınabilir bilgisayarlar için bu sayılar ise 0 ile 3 arasında değişmekte

Tablo 2

Ankete Katılanlara İlişkin Yaş, Mesleki Deneyim ve Eğitim Durumları İle İlgili Bilgiler

		Sayısal Değerler	Yüzde Değerleri %
Yaş	Minimum	23	
	Maksimum	65	
Mesleki Deneyim	Yıl İtibariyle		
	Minimum	1	
	Maksimum	35	
Eğitim Durumu	Kişi Sayısı		
	Lise	16	% 19,75
	Yüksek okul	6	%7,40
	Lisans	57	% 70,38
	Yüksek Lisans	2	% 2,47

olup ortalama 0,89'dur. Son olarak anketi yanıtlayanlara bilgisayar kullanım oranına ilişkin algılarını ölçmek için "ofisteki işlerinin yüzde kaçını bilgisayar ile yaptıkları" soruldu ve bu oran için %70 ile %100 arasında değişen cevaplar alınmıştır.

Tablo 3

Ankete Katılan İşletmelerin Örgütsel Değişken Bilgileri

ORTALAMA		
1. Sınıf Mükellef Sayısı	1-80	
2. Sınıf Mükellef Sayısı	0-105	
Çalışan Sayısı	2-9	3,45 Kişi
Masaüstü Bilgisayar Sayısı	1-9	3,76 Adet
Taşınabilir Bilgisayar Sayısı	0-3	0,89 Adet
İş için Bilgisayar Kullanımı	%70-100	% 92,80

Araştırmada kullanılan TKM'ye ait AK ve AKK ile TUTUM ve NİYET değişkenlerine ait ölçeklerin kavramsal modele olan uygunlukları, keşifsel faktör analizi ile test edilmiştir. Keşifsel faktör analizleri için Varimax Dönüşümlü Temel Bileşenleri Analizi Yöntemi kullanılmış ve ölçeklerin içsel gü-

venilirliklerini ölçmek maksadıyla ise Cronbach Alfa katsayıları hesaplanmıştır.

Ayrıca örneklemin faktör analizi yapmaya yeterliliğini değerlendirmek amacıyla Kaiser-Meyer-Okin (KMO) testi yapılmış ve KMO değerlerinin 0,50'den yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan faktör analizi neticesinde araştırmada ele alınan tüm faktörlere ilişkin ifadelerin ilgili faktörlere yüklendikleri görülmüştür. Değişkenlere ilişkin Cronbach α değerleri Tablo 4'te gösterilmektedir. Tabloda yer alan tüm güvenilirlik katsayıları Nunnally (1978) tarafından belirtilen ve sosyal bilimler için genellikle kabul gören 0,70 değerinin üzerindedir.

Tablo 4

Değişkenlere ilişkin Cronbach α Değerleri

Ölçeğin Adı	α	Kaynak
AK	0,92	Davis'in (1989)
AKK	0,79	Davis'in (1989)
TUTUM	0,96	
NİYET	0,96	Klein ve ark. (1998)

TKM değişkenleri olan AK ve AKK değişkenlerine verilen yanıtların ortalamaları sırasıyla 3,56 ve 3,52'dir (bakınız Tablo 6). Yanıtlayıcılar WTMY'nin AK ve AKK'sını değerlendiren ifadeleri "katılıyorum" seçeneğine nispeten daha yakın değerlendirmekle birlikte bu yazılımları belirgin bir biçimde kullanışlı ve/veya kullanımının kolay olduğunu ifade etmemişlerdir. Benzer durum tutum ve davranışsal niyet noktasında karşımıza çıkmaktadır. WTMY'ye ilişkin tutum ve edinim niyetini değerlendiren ifadelere yanıtlayıcılar sırasıyla 3,22 ve 3,08 ortalama (bakınız Tablo 6) ile 3 ortalama değerine son derece yakın bir değer verdikleri görülmektedir. WTMY'ye ilişkin tutumsal değerlendirmeleri niyete göre daha olumlu olsa da yanıtlayıcılar hem edinim noktasında kararsız hem de tutumsal açıdan ne olumlu ne de olumsuz oldukları gözlemlen-

mektedir.

Araştırmanın birinci amacı olan WTMY'nin serbest muhasebeciler mali müşavirler benimsenme düzeyine ilişkin dağılım incelendiğinde, 16 büro (%19,75) sahipken, 65 büro (%80,25) bu yazılıma sahip değildir.

Tablo 5

Web Tabanlı Muhasebe Programına Sahiplik Oranları

Edinim	Sayısal Değerleri (Kişi Sayısı)	Yüzde Değerleri %
Var	16	% 19,75
Yok	65	% 80,25

Araştırmada ele alınan değişkenler arası birebir ilişkileri ortaya çıkarmak adına korelasyon analizleri yapılmıştır.

Tablo 6'da değişkenler arası korelasyon analizleri tablosu incelendiğinde NİYET değişkeni ile TUTUM ($r=,744$), AK ($r=,453$) ve AKK ($r=,349$) değişkenleri arasındaki korelasyon katsayısı 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. TUTUM değişkeni ile AK değişkeni ($r=,386$) arasındaki korelasyon katsayısı 0,01 düzeyinde anlamlı iken AKK ($r=,280$) değişkeni ile sahip olduğu korelasyon katsayısı 0,05 düzeyinde anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Araştırma kapsamı içerisinde ele alınan örgütsel ve bireysel faktörler ile araştırma değişkenleri arası korelasyon katsayıları istatistiksel olarak anlamlı bulunamamıştır.

Çalışmada AK ve AKK değişkenlerinin TUTUM üzerine etkilerini değerlendirmek için regresyon analizi yapıldı. Tablo 8'de yer alan birinci regresyon analizinde TUTUM bağımlı değişken, AKK bağımsız değişken olarak modele girildi. Analiz sonuçları; modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu ($F=8,897$; $p<0,05$) ve AKK değişkeninin ($\beta=0,514$; $p<0,05$) TUTUM değişkenini anlamlı bir şekilde etkilediğini göstermektedir. Tablo 8'deki ikinci regresyon analizinde ise modele AKK ve AK değişkenleri birlikte gi-

Tablo 6
Korelasyon Analizleri

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Ort.	S.Sap.
1	NİYET	1	,744**	,453**	,349**	,088	,045	-,109	-,187	,110	-,161	,134	,094	3,08	1,36
2	TUTUM		1	,386**	,280*	,109	,082	,040	,076	-,109	,033	,281*	,117	3,22	1,28
3	AK			1	,694**	,131	,034	,022	-,117	,064	,047	,037	,063	3,56	0,94
4	AKK				1	,167	,132	-,037	-,004	,121	-,013	,071	,179	3,52	0,78
5	YAS					1	,760**	,167	,325**	-,070	,223	,117	,049	36,74	8,40
6	DENEYİM						1	,140	,276*	-,150	,226*	,164	,014	14,25	7,62
7	ÇALSAY							1	,652**	,148	,820**	,315**	,008	3,23	1,99
8	1.S.MÜKL.								1	,062	,590**	,325**	,055	26,00	18,06
9	2.S.MÜKL.									1	,132	-,131	-,017	35,24	24,55
10	PCSAY										1	,289*	-,019	3,71	1,91
11	DÜSAY											1	-,028	0,85	0,80
12	BİLGKORN												1	92,59	7,17

*: 0,05 düzeyinde anlamlı, **: 0,01 düzeyinde anlamlı, Ort.: Ortalama; S.Sap.: Standart Sapma

rilmiştir. Bu regresyon modeli de istatistiksel olarak anlamlı ($F=7,626$; $p<0,01$) bulundu. Ayrıca AK değişkenin ($\alpha=0,473$; $p<0,05$) TUTUM'u anlamlı bir şekilde etkilediği görülmektedir.

Tablo 7

Regresyon Analizi
(Bağımlı Değişken TUTUM)

	β	$B_{(Std)}$	R^2	$Uy-R^2$	ΔR^2	F
1. Sabit	1,397		,101	,090		8,897*
Terim						
AKK	,514	,318*				
2. Sabit	1,052		,164	,142	,062	7,626**
Terim						
AKK	,134	,083				
AK	,473	,343*				

** : 0,01 düzeyinde anlamlı; * : 0,05 düzeyinde anlamlı

Çalışmada AK ve AKK değişkenlerinin NİYET üzerine etkilerini değerlendirmek içinde regresyon analizi yapıldı. Tablo 9'da yer alan birinci regresyon analizinde NİYET bağımlı değişken, AKK bağımsız değişken

olarak modele girildi. Analiz sonuçları; modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu ($F=12,426$; $p<0,01$) ve AKK değişkeninin ($\alpha=0,369$; $p<0,01$) TUTUM değişkenini anlamlı bir şekilde etkilediğini göstermektedir. Tablo 8'deki ikinci regresyon analizinde modele AKK ve AK değişkenleri birlikte girildi. Bu regresyon modeli de istatistiksel olarak anlamlı ($F=10,771$; $p<0,01$) bulundu. Ayrıca sadece AK değişkenin ($\alpha=0,390$; $p<0,05$) NİYET'i anlamlı bir şekilde etkilediği görülmektedir.

Tablo 8

Regresyon Analizi
(Bağımlı Değişken NİYET)

	β	$B_{(Std)}$	R^2	$Uy-R^2$	ΔR^2	F
1. Sabit	,851		,136	,125		12,426**
Terim						
AKK	,625	,369**				
2. Sabit	,440		,216	,196	,080	10,771**
Terim						
AKK	,172	,101				
AK	,564	,390*				

** : 0,01 düzeyinde anlamlı; * : 0,05 düzeyinde anlamlı

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırma sonuçları iki grup altında toplanabilir. Birinci grup sonuçlar korelasyon ve regresyon analizlerinden çıkarılacak sonuçlardır. İkinci grup ise araştırmada kullanılan yüz yüze anket yöntemiyle biçimlendirilmiş anket formundan elde edilen veriler dışında yapılan gözlem ve görüşmelere dayalı sonuçlardan oluşmaktadır.

Korelasyon analizi sonuçlarına göre edinim niyeti ile algılanan kullanışlılık ve algılanan kullanım kolaylığı değişkenleri arasında anlamlı korelasyon katsayıları tespit edilmiştir. Diğer bir ifadeyle web tabanlı muhasebe programının muhasebeciler tarafından kullanışlılığına ve kullanım kolaylığına ilişkin algıları ile edinim niyeti arasında anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Elde edilen bu birebir ilişkiler teknoloji kabul modeli literatürü açısından son derece tutarlı olup istatistiki açıdan zayıf bir ilişki olarak nitelendirilebilir. WTMY'ye ilişkin hedef kullanıcıların tutum algılamaları ile AK ve AKK değişkenleri arası anlamlı korelasyon katsayıları tespit edilmiştir. TUTUM ile NİYET değişkenleri de olması gerektiği gibi anlamlı ve güçlü korelasyon katsayısına sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca Tablo 10 da yer alan korelasyon analizi sonuçları içerisinde şu değişkenler arası ilişkilerde anlamlı bu-

lunmuşlardır:

Regresyon analizleri sonucunda AK'nın hem TUTUM, hem de NİYET değişkenlerinin önemli bir yordalayıcısı olduğunu göstermektedir. TKM literatürüne göre AKK değişkeninin de AK değişkeni ile birlikte hem TUTUM, hem de NİYET değişkenlerini anlamlı bir biçimde yordalaması gerekmekte iken beklenen bu etki iki değişken birlikte modele dahil edildiklerinde gerçekleşmemiştir. Bu nedenle değişkenler arası ara değişken etkisinin var olup olmadığı Baron ve Kenny (1986) tarafından geliştirilen metot kullanılarak araştırılmış ve daha önce yapılan regresyon analizlerine ilaveten Tablo 10'da yer alan analizler yapılmıştır.

Tablo 10

Ara Değişken Etkileri

TUTUM (Bağımlı Değişken)					
No	Bağımsız Değişkenler	B	β (Std)	R ²	F
1.	Sabit Terim	1,245		,160	15,036**
	AK	,552**	,400**		
AK (Bağımlı Değişken)					
2.	Sabit Terim	,728		,470	70,52**
	AKK	,803**	,686**		
NİYET (Bağımlı Değişken)					
No	Bağımsız Değişkenler	B	β (Std)	R ²	F
1.	Sabit Terim	,688		,211	21,121**
	AK	,665**	,459**		

*p<0,05; **p<0,01

Tablo 9

Korelasyon Analizinde Anlamlı Bulunan Diğer Değişkenler

Deneyim	Yaş	(r=0,760; p<0,01)
1. Sınıf Mükellef Sayısı	Yaş	(r=0,325; p<0,01)
	Deneyim	(r=0,276; p<0,05)
	Çalışan Sayısı	(r=0,652; p<0,01)
Masaüstü Bilgisayar Sayısı	Çalışan Sayısı	(r=0,820; p<0,01)
	1. Sınıf Mükellef Sayısı	(r=0,590; p<0,01)
Taşınabilir Bilgisayar sayısı	Çalışan Sayısı	(r=0,315; p<0,05)
	1. Sınıf Mükellef Sayısı	(r=0,325; p<0,01)
	Masaüstü Bilgisayar Sayısı	(r=0,289; p<0,05)

Tablo 7 ve Tablo 10'da verilen analiz sonuçları incelendiğinde AKK ve AK'nın tek başlarına TUTUM değişkeni anlamlı bir biçimde etkiledikleri görülmektedir. Yine Tablo 10'da AK bağımlı değişken iken AKK bağımsız değişken olarak anlamlı bir biçimde yordalamaktadır. Böylelikle ara değişken etkisinden bahsedebilmek için gerekli olan her bir değişken için birebir ilişkiler sağlanmıştır. Tablo 7'de AK ve AKK değişkenlerinin TUTUM değişkeni üzerine birlikte etkilerinin değerlendirildiği regresyon modeli incelendiğinde AKK değişkeninin etkisinin AK değişkeninin modele dahil edil-

mesiyle birlikte tamamen ortadan kalktığı görülmektedir. Bu durumda AK değişkeni AKK ile TUTUM arasında tam ara değişken etkisine sahiptir. AK değişkeni AKK ile TUTUM arasındaki ilişkiyi gölgelemektedir.

Tablo 8 ve 10'da NİYET değişkeninin bağımlı değişken olduğu regresyon analizleri incelendiğinde değişkenler arası birebir ilişkiler sağlanmıştır. AK ve AKK değişkenlerinin NİYET üzerine birlikte etkisinin değerlendirildiği regresyon modelinde AK değişkeninin modele dahil edilmesiyle AKK'nın NİYET üzerine etkisi ortadan kalkmıştır. Bu durumda AK değişkeni bu iki değişken arasındaki ilişkiyi gölgelemiştir. Bu durumda AK değişkenin AKK ile NİYET

arası ilişkide tam ara değişken etkisine sahip olduğu söylenebilir.

Tüm bu analizler neticesinde AK değişkeninin hem AKK ile TUTUM, hem de AKK ile NİYET arasında ara değişken etkisine sahip olduğu ve değişkenler arası ilişkileri tamamen gölgelediğini göstermektedir. Bu analizler sonucunda oluşan yapısal model Şekil-3 ve 4'de gösterilmektedir.

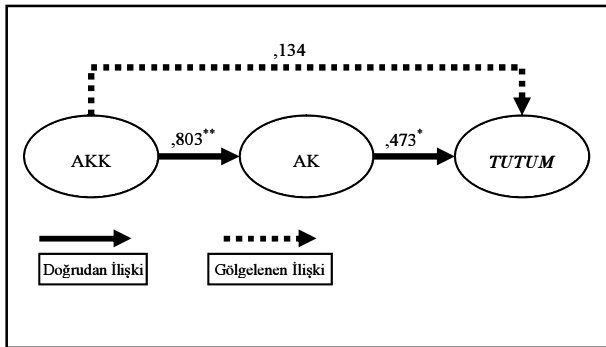
Araştırma kapsamında yapılan analizler dışında anket uygulaması sırasında gözlem ve görüşmeye dayalı olarak elde edilen sonuçlar ise şu şekilde özetlenebilir:

- Yeminli mali müşavirler web tabanlı muhasebe programı kullanıcısı ve/veya hedef kitlesi içerisinde yer almamaktadırlar. Öncelikle bu kişiler denetim yapmaktadırlar. Ancak bu kişilerin kanaat önderi ve/veya referans grubu olarak değerlendirilmesi mümkündür. Aynı zamanda denetimlerini yaptıkları firmaların web tabanlı muhasebe programı kullanmaları yeminli mali müşavirlik hizmeti veren firmanın işini son derece kolaylaştıracaktır.
- Görüşmede bulunan kişiler kullandıkları mevcut bilgisayar destekli yazılımlarda geçmişe dönük değişiklikleri web tabanlı muhasebe programında rahatlıkla yapamayacaklarını, yapsalar bile bunun ortaya çıkarılma ihtimalinin daha yüksek olduğu ifade etmişlerdir.
- Sadece kullanıcı adı ve şifrenin güvenlik için yeterli olmadığının altı önemle çizilmiştir.
- İnternet bağlantısının kesilmesi halinde veri kaybının yaşanabileceği bu nedenle offline durumda işlemlerin yapılabilinip daha sonra kaydedilebilmesi gerekmektedir.
- Vergi mahremiyetinin ihlal edilebileceği yönünde ciddi sıkıntılar doğmaktadır.

Edinim niyetinin istenilen düzeylerde olmamasında önemli bir faktör de sektörün

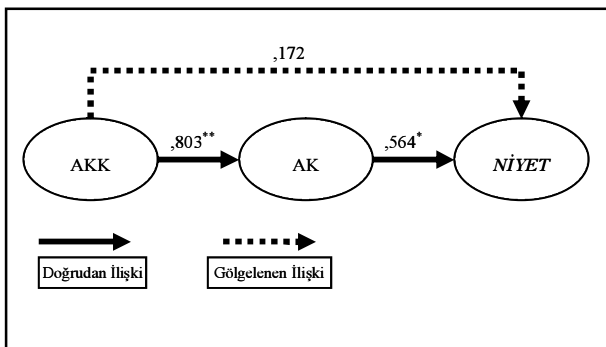
Şekil 3

AKK ve AKK'nın Tutuma Etkisi

Şekil 4

AKK ve AKK'nın Niyete Etkisi

böyle bir programın varlığından habersizliği, gerekli tanıtımın yapılmaması, faydalarının net bir biçimde ortaya konmaması ve mevcut bilgisayar destekli programların ihtiyacı yeterince karşılaması yer almaktadır.

Web tabanlı muhasebe programının diğerlerine göre önemli bir üstünlüğü olan internetin bulunduğu her yerden işlem yapabilme, muhasebe ofislerinin kendilerince geliştirdikleri amatör çözümlerle yürütülmeye çalışılmaktadır. Çoğu ihtiyacı tam olarak karşılamasa da uzak masaüstü bağlantısı gibi uygulamalar ile her yerden erişim işi çözülmeye çalışılmaktadır.

Bu konuda daha sonra yapılacak araştırmalar öncelikle edinim niyeti üzerine etkili olabilecek farklı değişkenlerle yürütülmelidir. Teknoloji kabul modeli değişkenleri dışında yeniliklerin difüzyonu literatürü içerisindeki değişkenler de incelenmelidir. Araştırma mikro işletmeler olarak nitelendirilebileceğimiz muhasebe bürolarında uygulanmıştır. Bu yeniliğin daha büyük ölçekteki işletmelerce benimsenmesinde etkili olan faktörlerin ortaya çıkarılması hem teorik hem de yönetsel anlamda ciddi katkılar sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- AsaResearch (2010). Accounting Software Research: WebbasedAccounting, http://www.asaresearch.com/articles/web_accounting.htm, [Erişim: 30.05.2010]
- Bagozzi, R.P. (2007), "The legacy of the technology acceptance model and a proposal for a paradigm shift.", *Journal of the Association for Information Systems*, 8(4): s. 244-254.
- Benita Gullkvis, Drivers Of Diffusion Of Digital Accounting Practice, *Acta Wasaensia*, No 234, s. 26.
- Brahm Canzer (2006), "E-business: strategic thinking and practice", Edition 2, Cengage Learning Inc., s. 5.
- Chau, P.K. and Hu, P.J. (2001), "Information technology acceptance by individual professionals", *Decision Sciences*, Vol. 32 No. 4, s. 699-710.
- Chau, P.K. and Hu, P.J. (2002b), "Examining a model of information technology acceptance by individual professionals", *Journal of MIS*, Vol. 18 No. 4, s. 191-229.
- Chi Shing Yiu, Kevin Grant, David Edgar (2007). "Factors affecting the adoption of Internet Banking in Hong Kong-implications for the banking sector", *International Journal of Information Management*, 27:5, October, s. 336-351.
- Cristian Morosan, Miyoung Jeong (2008). "Users' perceptions of two types of hotel reservation Web sites", *International Journal of Hospitality Management*, 27:2, June, s. 284-292.
- Devraj, S., Fan, M. and Kohli, R. (2002), "Antecedents of B2C channel satisfaction and preference", *Information Systems Research*, Vol. 13, No. 3, s. 316-33.

- Elizabeth E. Grandon, J. Michael Pearson (2004). "Electronic commerce adoption: an empirical study of small and medium US businesses", *Information & Management*, 42:1, December, s. 197-216.
- Eurostat (2010). Telecommunication services: Access to Networks, ([http://appsso.eurostat](http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do) [Erişim: 10.02.2011].
- F.D. Davis (1989). "Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology", *MIS Quarterly*, 13:3, September, s. 319-339.
- F.D. Davis, R.P. Bagozzi and P.R. Warshaw (1989). "User acceptance of computer technology: A comparison of two theoretical models", *Management Science*, 35:8, August, s. 982-1003.
- Featherman, M. and Pavlou, P. (2003), "Predicting e-services adoption: a perceived risk facets perspective", *Int'l Jr. of Human-Computer Studies*, Vol. 59 No: 4, s. 451-74.
- Garrity, E.J., Glassberg, B., Kim, Y.J., Sanders, G.L. and Shin, S.K. (2005). "An Experimental Investigation Of Web-Based Information Systems Success in The Context Of Electronic Commerce Decision Support Systems, p. 39.
- Gefen, D. and Straub, D. (2000), "The relative importance of perceived ease-of-use in IS adoption: a study of e-commerce adoption", *Journal of AIS*, Vol. 1 No. 8, s. 1-28.
- Gefen, D., Karahanna, E. and Straub, D.W. (2003b), "Trust and TAM in online shopping: an integrated model", *MIS Quarterly*, Vol. 27 No. 1, s. 51-90.
- Gentry, L. and Calantone, R. (2002), "A comparison of three models to explain shop-bot use on the web", *Psychology & Marketing*, Vol. 19 No. 11, s. 945-56.
- H.Y. Lee, W.G. Kim and Y.K. Lee (2006), "Testing the determinants of computerized reservation system users' intention to use via a structural equation model", *Journal of Hospitality & Tourism Research*. 30:2, May, s. 246-266.
- Horton, R.P., Buck, T., Waterson, P.E. and Clegg, C.W. (2001), "Explaining intranet use with the technology acceptance model", *Journal of IT*, Vol. 16 No. 4, s. 237-49.
- J-W. Wu, Y.-C. Chen and L.-M. Lin (2007). "Empirical evaluation of the revised end user computing acceptance model", *Computers in Human Behavior*, 23:1, January, s. 162-174.
- Kucuk, S. and Arslan, M. (2000), "Cross cultural comparison of consumers' acceptance of the web marketing facilities", *Journal of Euromarketing*, Vol. 9 No. 3, s. 27-43.
- Kwasi Amoako-Gyampah, A. F. Salam (2004), "An extension of the technology acceptance model in an ERP implementation environment", *Information & Management*, 41:6, July, s. 731-745.
- Lederer, A., Maupin, D., Sena, M. and Zhuang, Y. (2000), "The technology acceptance model and the www", *Decision Support Systems*, Vol. 29 No. 3, s. 269-82.
- Legris, P., Ingham, J. Ve Colletette, P (2003), "Why Do People Use Information Technology? A Critical Review Of The Technology Acceptance Model", *Information And Management*, 40, January, s. 191-204.

- Leo R. Vijayasarathy (2004), Predicting consumer intentions to use on-line shopping: the case for an augmented technology acceptance model, *Information & Management*, 41:6, July, s. 747-762.
- M. Dolores Gallego, Paula Luna, Salvador Bueno (2008), "User acceptance model of open source software", *Computers in Human Behavior*, 24:5, September, s. 2199-2216.
- Megep Ders Modülü (2011), Bilişim Teknolojileri Ağ Güvenliği: Güvenlik Duvarları. Ankara, MEB, 2011.
- Moore, G. C. and I. Benbasat (1991), 'Development of an instrument to measure the perceptions of adopting an information technology innovation', *Information Systems Research*, Vol 2, No 3, s. 173-191.
- Nan ZHANG, Xun-hua GUO, Guo-qing CHEN (2007), Extended Information Technology Initial Acceptance Model and Its Empirical Test Systems", *Engineering - Theory & Practice*, 27:9, September, s. 123-130.
- Nanda Kumar, Kannan Mohan, Richard Hollowczak (2008), "Locking the door but leaving the computer vulnerable: Factors inhibiting home users' adoption of software firewall", *Decision Support Systems*, 46:1, December, s. 254-264.
- Pijpers, A., Bemelmans, T., Heemstra, F. and van Montfort, K. (2001), "Senior executives' use of information technology", *Information and Software Technology*, Vol. 43, No. 15, s. 959-71.
- R. Agarwal and J. Prasad (1999), Are individual differences germane to the acceptance of new information technologies?, *Decision Sciences*, Vol. 30, Spring, s.361-391.
- R. Agarwal and J. Prasad (2000), "A Field Study of the Adoption of Software Process Innovations by Information Systems Professionals", *IEEE Transactions on Engineering Management*, 47(3), s. 295-308.
- Ridings, C.M. and Gefen, D. (2000), "Applying TAM to a parallel systems conversion strategy", *Jr. of Information Technology Theory & Application*, Vol. 2, No. 2, s. 1-13.
- Riemenschneider, C.K. and Hardgrave, B.C. (2003), "Explaining software development tool use with technology acceptance model", *Journal of Computer Information Systems*, Vol. 41 No. 4, s. 1-8.
- Sejin Ha, Leslie Stoel (2009), "Consumer e-shopping acceptance: Antecedents in a technology acceptance model", *Journal of Business Research*, 62:5, May, s. 565-571.
- Shih, H.-P. (2004), "Extended Technology Acceptance Model Of Internet Utilization Behavior", *Information & Management*. 41, July, s. 719-729.
- Shih, H-P. (2004), "An empirical study on predicting user acceptance of e-shopping on the web", *Information & Management*, Vol. 41 No. 3, s. 351-69.
- Suh, B. and Han, I. (2002), "Effect of trust on customer acceptance of internet banking", *Electronic Commerce Research and Applications*, Vol. 1 Nos 3/4, s. 247-63.
- Teo, H.-H., Chan, H.-C., Wei, K.-K. and Zhang, Z. (2003), "Evaluating information accessibility and community adaptivity features for sustaining virtual learning communities", *Int'l Jr. of Human-Computer Studies*, Vol. 59 No. 5, s. 672-97.

TÜİK, T.C. Türkiye İstatistik Kurumu. (2010), Girişimlerde Bilişim Teknolojileri Kullanımı Araştırması. Haber Bülteni Dergisi, 195, s. 1-2.

TÜRMOB (2010). Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları. "Meslek mensubu dağılım tablosu", <http://www.turmob.org.tr/TurmobWeb/turkce/istatistikselRaporlar.aspx> [Erişim: 01.04.2011]

V. Venkatesh. (2000), Determinants of perceived ease of use: integrating control, intrinsic motivation, and emotion into the technology acceptance model, *Information Systems Research*, 11:4, December, s. 342–365.

Venkatesh, V.; Morris, M. G.; Davis, G. B.; Davis, F. D. (2003), "User acceptance of information technology: Toward a unified view", *MIS Quarterly*, 27(3), s. 425–478

Yi, M.Y. and Hwang, Y. (2003), "Predicting the use of web-based information systems: self-efficacy, enjoyment, learning goal orientation, and the technology acceptance model", *Int'l Jr. of H-C Studies*, Vol. 59 No. 4, s. 431-49.

